

Onko nyt postmodernismin aika

Haastattelussa tutkija Timo Eskola

Suomen teologisen instituutin tutkija Timo Eskola on julkaisemassa kirjaa postmodernin ajattelun synnystä. Teos Kielen vallankumous julkaistaan Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran sarjassa. Minkälaisesta vallankumouksesta on kysymys?

Mitä kielen vallankumouksella tarkoitetaan?

– Tieteiden parissa on jo 1960-luvulta lähtien alettu puhua kielestä, kertomuksista ja merkityksistä aivan uudella tavalla. Ja nykyään käsitteet ikonista ja indeksistä dekonstruktioon sekä karnevalismiin ovat jo kaikissa medioissa. Todellisuus käsitetään pitkälti kertomusten avulla. Tällaisen kielellisyyden tutkimus on tuonut alalle uusia näkökulmia. Tätä vaihetta kuvataan myös postmodernismin ajaksi.

Mitä postmodernismi oikein pitää sisällään?

– Useimmat ihmiset tuntevat postmodernismin ainakin väitteenä suurten kertomusten kuolemasta. Lisäksi se on yksi tapa puhua kielellisestä käänteestä. Näkökulma on silloin melko ideologinen. Kyse on modernin ajan vastustamisesta. Jälki/moderni tarkoittaa modernin kauden jälkeen tulevaa aikaa. Silloin modernina pidetään ajatuksia materialistisesta maailmankuvasta, täydellisestä tiedosta ja ihmisen kyvystä tutkia todellisuutta. Postmodernismi väittää, että täyttä tietoa etsineet luonnontieteilijät ovat olleet harhan vallassa. Kaikki on kiinni vain kielestä ja eri tavoista puhua asioista. Samalla väitetään usein, että myös kristinuskon ”suuri kertomus” on kuollut.

Miten kieli liittyy tällaiseen tiedonkäsitykseen?

– Kulttuurissa ja jopa tieteissä kaikki näyttää muuttuneen puhetavoiksi. Kirkossa ja teologiassa keskustellaan siitä, miten erilaiset diskurssit kiistelevät toistensa kanssa. Jotkut purkavat patriarkalismia kaikkialta, missä sellaista näkevät. Kysymykset ovat hieman erikoisia. Pitäisikö Jumalaa kutsua äidiksi? Onko sukupuoli pelkkä diskurssi, eräänlainen mielipide? Tuleeko kirkon toiminta tulkita valtaperiksi erilaisten kielenkäyttöjen välillä? Taivoittaako kieli todellisuutta – tai totuutta?

Eikö kieli siis tavoita totuutta tai todellisuutta?

– Osa kielellisen käänteen tutkijoista, oikeastaan juuri ne, joita kutsutaan postmodernisteiksi, on relativisteja. He todellakin ajattelevat, että kieli on itsenäinen järjestelmä. Se ei tavoita todellisuutta. Heidän mukaansa emme puhu maailmasta, vaan kielestä itsestään. Näiden kirjoittajien mielestä ihminen on kielen vanki. Siksi pidetään turhana puhua arvoista, koska kullakin on omat arvonsa. Toiset taas ovat nähneet tässä merkittävän suunnanmuutoksen kohti ihmisen kielellisen itseymmärryksen parempaa ymmärtämistä. Silloin kieli tavoittaa todellisuuden.

Mistä tällainen ajattelu nousee?

– Olen kirjassani selittänyt, miten uudet näkemykset syntyivät etenkin 1960-luvun vallattomina vuosina Pariisin vasemmistolaisen älymystön parissa. Sieltä ne vähitellen vaelsivat Yhdysvaltoihin ja saivat siellä suuren suosion. Jälkistrukturalismiksi kutsuttu suuntaus oli hallitseva. Tämä linja omaksui merkityksen täydellisen hävittämisen ja ajautui suorastaan Jumalan kuoleman teologiaan. Toiset taas nostavat esille teologian uudet mahdollisuudet irtautua historismista ja sekularisoituneesta ideologiasta. Teologia hakee tällöin omaa ääntään uudella tavalla. Tässä on siis kaksi erilaista linjausta, jotka ovat keskenään hyvin erilaisia.

Voiko kielen vallankumouksesta olla siis myös jotain iloa?

– Postmoderni aika on moni-ilmeinen. Sen hyvät hedelmät nähdään Amerikan postliberalismissa ja Britannian radikaalissa ortodoksiassa. Nämä uudet teologiset suuntaukset hakevat paluuta Raamatun kertomuksellisuuteen ja syyttävät liberalismia Raamatun oman kertomuksen auringonpimennyksestä. Jos kieli on viestintää ja jos merkitys on sidottu kertomuksen muotoon, merkityksen tulee olla itse tekstissä, ei sen takana. Teologisen liberalismin kausi oli modernin aikaa, ja silloin Raamatusta menetettiin lähes koko teologia. Paluu kertomuksen äärelle tarjoaa mahdollisuuden keskittyä itse sisältöön uudella tavalla. Silloin teologiakin alkaa taas saada sisältöä.

Kenelle kirjasi on tarkoitettu?

– Kirja on luonteeltaan tieteellinen,

mutta aiheensa puolesta se sopii kaikille, jotka haluavat ymmärtää kummallista maailmaamme. Kirjan luettuaan ymmärtää toivottavasti hieman paremmin, miksi kaikkialla länsimaissa keskustellaan nykyään vain homoseksualismista tai feminismistä. Koska postmodernismi vastustaa ns. heteronormatiivista patriarkalismia, yhteiskunta ja kirkot ovat tämän vastakainasettelun vankeja. Toki toivon kirjan auttavan lukijoita eteenpäin myös rakentavan teologian osalta. Moderni aika tuki sekularismia, ja siksi kielellisen käänteän jälkeen on aika antaa huutia vanhalle liberaaliteologialle kirkossa.

Timo Eskolan kirja *Kielen vallankumous* (Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura) myydään myös STI:n kautta. Voit tilata sen lehden takana olevalla lipukkeella.